

Literatúra starého Orientu

Modlitby

- Objavujú sa od 18. storočia pr.n.l.
- Skladby sa nazývali sumersky „šuilá“ (zdvihnutie ruky, modlitebné gesto)
- Písané väčšinou v jazyku eme-sal (jazyk žen, používaný hlavne v liturgických textoch- kňazi gala, možno eunuchovia)
- [http://www.academia.edu/750427/Linguistic Anthropology and the Study of Emesal as a Womens Language](http://www.academia.edu/750427/Linguistic_Anthropology_and_the_Study_of_Emesal_as_a_Womens_Language)
- https://is.muni.cz/el/1421/jaro2013/PAPVB_13/um/40794275/40794553/Michalowski_in_Woodard_Sumerian.pdf
- <https://www.gutenberg.org/files/31935/31935-pdf.pdf>

Príslovia

- Najstaršie sú texty z Fáry (Šuruppaku), pochádzajú z 27. – 26. storočia p.n.l
- 28 zbierok sumerských prísloví
- Sumerské príslovia ukazujú postoje vtedajšieho človeka, jeho sklony a podnety jeho činov, bývajú úprimnejšie než vznešené a poetické texty (napr. náboženské), všeobecná platnosť ich obsahu nás dodnes fascinuje, príslovia je nesmierne ťažké prekladať z originálu (niektoré dodnes úplne nepochopené)
- Sumerskí pisári zostavovali zbierky prísloví a porekadiel

Príklady sumerských prísloví

- „Narodil som sa v nešťastný deň.“
- „Priateľstvo trvá deň, príbuzenstvo vydrží navždy.“
- „Dá sa počať bez milovania? Dá sa stltnúť bez jedla?“
- O smoliaroch: „Ak ťa položia do vody, voda sa znečistí. Ak ťa položia do záhrady, ovocie zhnije.“
- „Sme odsúdení umrieť – utrácajme. Chceme žiť dlho – počítajme!“
- „Chudák sa má lepšie mŕtvy než živý, ak má chlieb, nemá soľ. Ak má soľ, nemá chlieb. Ak má mäso, nemá jahňa. Ak má jahňa, nemá mäso.“
- Šaty robia človeka: „Každý má rád dobre oblečeného človeka.“
- Existujú aj posmešné porekadlá o ženách a manželstve obecné: „Radostné srdce: nevesta. Utrápené srdce: ženích.“, „Nekľudná žena v dome pridáva bolesť k útrapám.“

Milostná poézia

- Lyrika, a hlavne milostná, u Sumeranov nie je veľmi zastúpená
- Často sa týka bohyne Inanny a Dumuziho
- Možno hrala rolu v obrade svätej svadby – v rituáloch – úrodnosť zeme – plodnosť pohlavného aktu
- Veľkňaz/veľkňažka EN, veľkňažka NIN (neskôr kráľovná), kráľ LUGAL
- Autor menom Ludingirra: zložil zvláštnu skladbu, kde popisuje svoju matku slovníkom erotickej lyriky

Spev o láske (nevesta kráľovi)

- Radostná nevesta (kňažka)
- Kráľ Šu-Sin
- Určené pravdepodobne pre obrad svätej svadby – **hieros gamos**

- Bridegroom, dear to my heart,
Goodly is your beauty, honeysweet,
Lion, dear to my heart,
Goodly is your beauty, honeysweet.
- Bridegroom, let me caress you,
My precious caress is more savory than honey,
In the bedchamber, honey-filled,
Let me enjoy your goodly beauty,
Lion, let me caress you.
- My precious caress is more savory than honey.
Bridegroom, you have taken your pleasure of me,
Tell my mother, she will give you delicacies,
My father, he will give you gifts.
- You, because you love me,
Give me pray of your caresses,
My lord god, my lord protector,
My SHU-SIN, who gladdens ENLIL's heart,
Give my pray of your caresses

Humoristické skladby

- Poznáme hlavne názvy
- Nie je ich veľa
- Dopis Ugubiho jeho matke (na konci sa dozvedáme, že dopis píše kráľovská opica) – Monkey Letter
- Satira: Rozhovor pána a sluhu (Dialogue of Pessimism)
- <http://www.gatewaystobabylon.com/myths/texts/classic/dialoguepessimism.htm>
- <https://www.youtube.com/watch?v=QIVriwVKCTc>

BUSINESS

- Slave, listen to me!
- Here I am, master, here I am!
- I want to invest silver.
- Invest, master, invest. The man who invests keeps his capital while his interest is enormous!
- O well, slave, I do not want to invest silver!
- Do not invest, master, do not invest! Making loans is as sweet as making love, but getting them back is like having children! They will take away your capital, cursing you without cease. They will make you lose the interest on the capital!

Bájky

- Zvieratá občas vystupovali personifikované v mýtoch o božstvách (orol, had, líška)
- Texty *Hus a havran, Volavka a korytnačka (Heron and Turtle)* – na rozhraní bájky a diskusie – zvieratá sa spolu hádajú, debatujú, personifikujú vlastnosti – chamtivosť, zášť, súťaživosť, hlúposť
- *Ninurta a korytnačka*
- Bájky opisovali študenti v škole
- <https://www.jstor.org/stable/1359157>
- <https://www.jstor.org/stable/41637725>
- <http://etcsl.orinst.ox.ac.uk/section5/tr592.htm>
- <http://www.manifestajournal.org/online-residencies/natasha-ginwala/earth-readings-turtle-path>

- *Then the quarrelsome turtle, he of the troublesome way, said: "I am going to pick a quarrel with the heron, the heron! I, the turtle, am going to pick a quarrel with the heron! I, whose eyes are snake's eyes, am going to pick a quarrel! I, whose mouth is a snake's mouth, am going to pick a quarrel! I, whose tongue is a snake's tongue, am going to pick a quarrel!"*

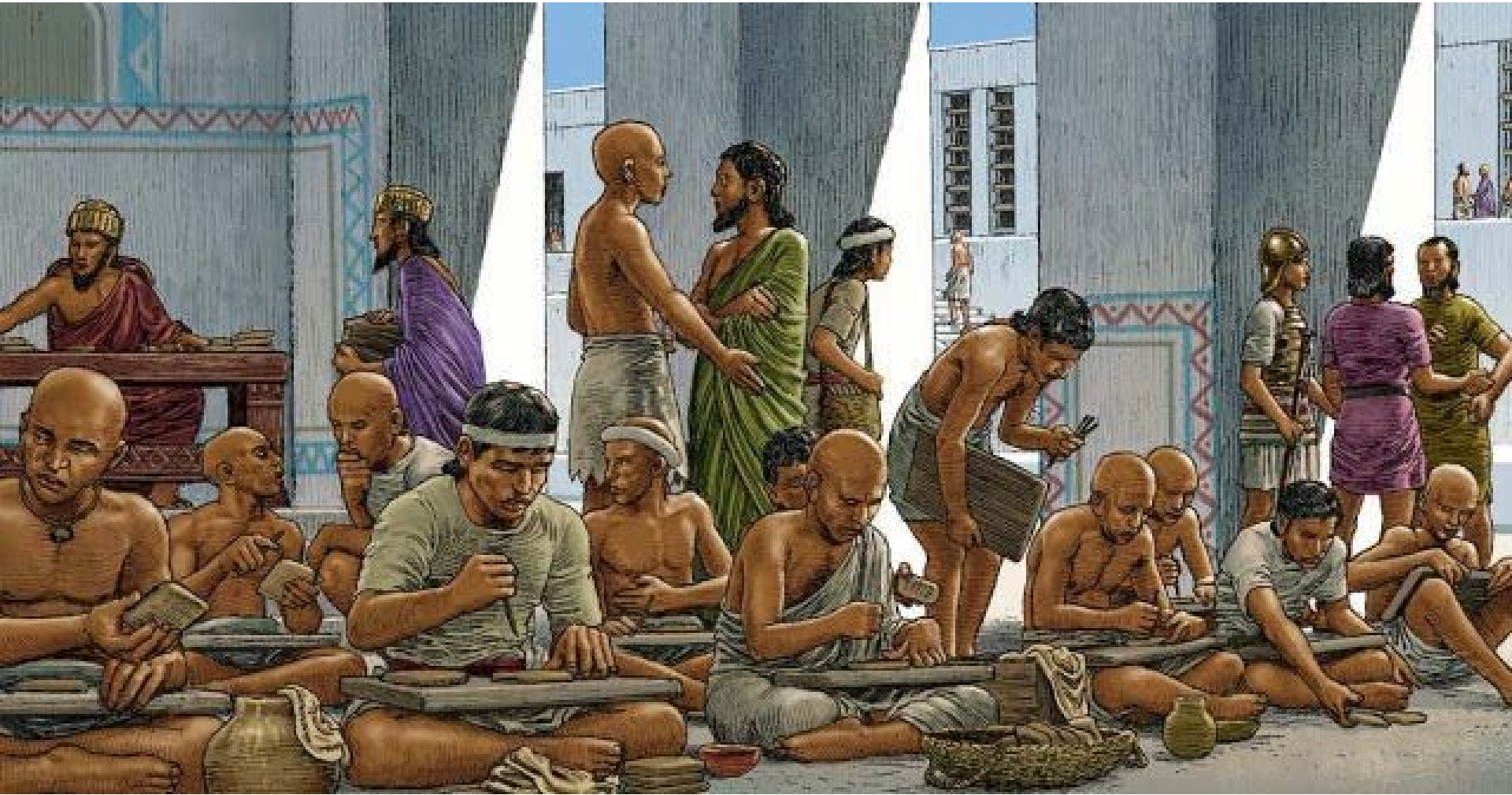

Spory

- Najčastejšie diskusie, spory medzi predmetmi a zvieratami (medzi zimou a letom, kde zima vyhraje, medzi vtákom a rybou, dobytkom a zrnom, stromom a rákosom, striebrom a meďou, krompáčom a pluhom...)
- Historicky alebo mýticky poňatý predhovor, predstavenie protagonistov, udanie témy diskusie
- Diskusiu v textoch ukončuje výrok rozhodcu-božstva, ktoré prisúdi víťazstvo jednej zo strán
- Spor medzi ľuďmi: Spor pastiera a roľníka (o priazeň Inanny), rozhovory medzi pisármi, rozmluva dvoch žien

Dialógy

- Týkajú sa väčšinou života pisárskych učňov v škole *edubba*
- 6 textov: približujú zážitky žiakov a učiteľov z pisárskeho, intelektuálneho prostredia
- Rozpustilosť žiakov, ktorí sú hluční, behajú z dverí, nepočúvajú, bývajú trestaní učiteľmi, niekedy sa učiteľ sťažuje rodičom
- HÁDANKY: z konca rane dynastického obdobia (25.-24. storočie, neobsahujú rozlúštenie – na rozdiel od neskorších hádaniek z doby starobabylónskej)

KULTICKÉ TEXTY

- Prechodové rituály – rituály v chrámoch a v palácoch (korunovačné obrady – od 3. dynastie urskej, panovník preberal insígnie svojej vlády –tiaru, trón a žezlo – v Enlilovom chráme v Nippure alebo od bohyně Ištar), obrad hieros gamos, osobné a rodinné rituály (kult rodinných predkov, uzavretie manželstva apod.)
 - **Obrad KISPU:** recitácia mien predkov a úlitba na ich pamiatku

- Uzavretie manželstva: zviazal sa lem nevestinho a ženíchovho rúcha
- Prepúšťanie otroka: rozbíjal sa džbán
- Predaj domu symbolizovalo zatlačenie hlineného kolíka do steny a pomazanie olejom
- Pri predaji domu či otroka sa predávala palička (húlka) ako symbol vlastníctva
- Väčšina rituálov sa pravdepodobne nezachovala

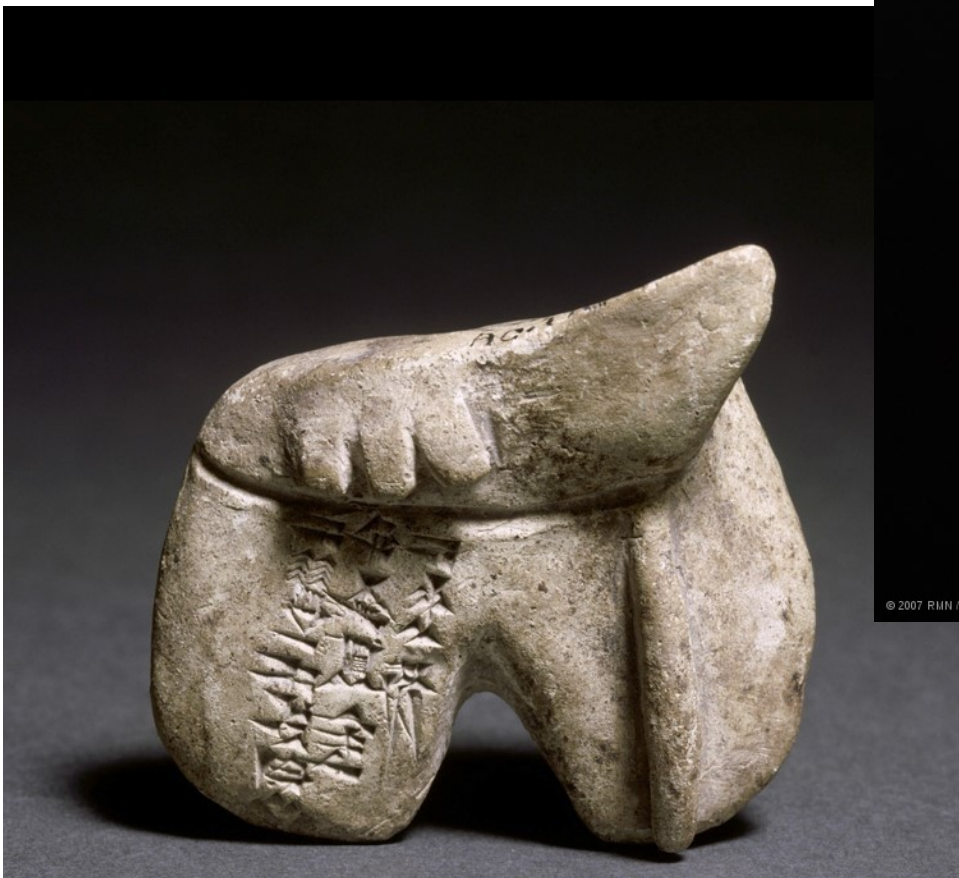
Zariekania

- Najstaršie zaklínadlá poznáme z Fáry (Šuruppaku – 27.-26. stor.) a Ebly (pred 2250 pr.n.l.) – zariekania zlých bytostí, duchov, démonov, proti smútku za domovom, proti chorobám a neuhom, proti kliatbe „zlého oka“ (odvrátenie kliatby), zaklínadlá lások
- 4 hlavné druhy:
 - Marduk-Ea-typ
 - Legitimačný typ (zaklínač ako posol Enkiho)
 - Profylaktický typ (zaklínač oslovuje démona a zakazuje mu priblížiť sa k obeti)
 - Zasvecovací typ (liečivými vlastnosťami je nabitý predmet – napr. rákos)

- Divinačné texty
- Veštby
- Liturgie – iba zlomky

Magicko-terapeutické texty

- Texty, ktoré sa používali pri vymietaní / liečebných obradoch
- „zlí duchovia utukku“
- Pozostávajú zo štandardných pasáží, ktoré zariekavač prednáša nad lôžkom chorého
- Mezopotámske liečiteľstvo malo dve zložky: terapeutickú a psychologickú

Náreky a elégie

- Náreky nad skazou sumerských miest (lamentations)
- Začali vznikať po r. 2004 pr.n.l.
- Náreky nad zrúcaninami: Uru, Sumeru + Uru, Nippuru, Uruku a Eridu
- *Kirugu, gišgigal* – sólový spev, refrény, spôsob prednesu skladby
- Mestá opustené bohmi napospas biede, hladu, chorobám a násiliu útočníkov z cudziny
- **Skladba Prekliatie Akkadu:**
<https://www.youtube.com/watch?v=VO2jEj0Aptc>
(Curse of Agade)

PRÁVNE TEXTY

Zákonníky

- Najstarší zákonník: **Ur-Nammuov** (2112-2095 pr.n.l., 3. dynastia urská): 30 paragrafov, občianske aj trestné právo
- Preložil ho Samuel Kramer r. 1952, našiel sa v Nippure
- <http://realhistoryww.com/world-history/ancient/Misc/Sumer/ur-nammu-law.htm>
- <http://www.ancient.eu/Ur-Nammu/>
- http://cdli.ox.ac.uk/wiki/doku.php?id=laws_ur_nammu

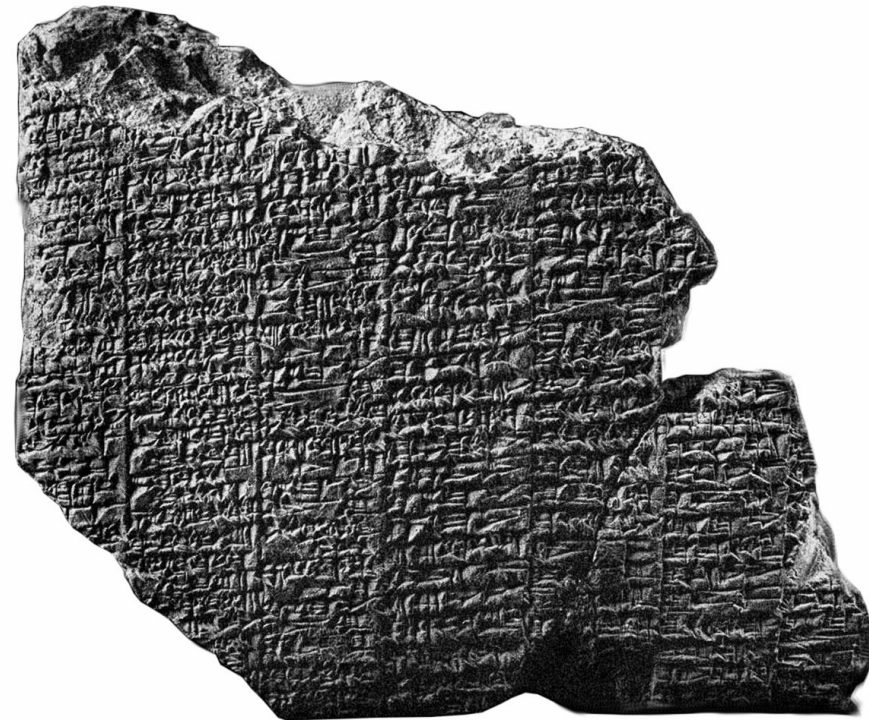

Zákonník Lipit-Ištara z Isinu (1934-1924 pr.n.l.)

- zrušil dlhy u najbiednejšieho obyvateľstva (nebol prvý, pred ním Entemena), aby znížil sociálne napätie
- <http://www.duhaime.org/LawMuseum/LawArticle-1367/1860-BC-The-Code-of-Lipit-Ishtar.aspx>

Zákony z Ešnunny:

- 19. stor. pr.n.l.
- 60 zákonných ustanovení

Ďalšie právne texty

- Medzinárodné právo
- Záznamy súdnych procesov
- Majetkové právo
- Občianske právo
- Hraničné kamene

Medzinárodné právo

- Medzinárodné styky – dokumenty už od 3. tisícročia
- Najstarší textový doklad: lagašský vladár Entemena (2404 – 2375 pr.n.l.) uzavrel zmluvu s Lugalkingenešduduom, pánom Uruku
- Zmluva Nárám-Sína s Elamom
- Zmluva medzi panovníkom Ebly a panovníkom mesta Abarsal

Záznamy súdnych jednaní

- Bezpečne od doby 3.urskej dynastie (2112-2004 pr.n.l.)
- Výrazy pre „sudcu“ a „súdny protokol“ máme z doby staroakkadskej (2334-2154 pr.n.l.)
- Z doby Ur-Nammuovej: cca 250 súdnych protokolov označených frázou „uzavrený prípad“ (z Tella, Girsu/Lagaš, Ummy, Nippuru), protokoly ostávali uložené v archívoch ústrednej správy
- Predkladali sa dôkazy, súdne dvory pozostávali z profesionálnych sudcov a štátnych úradníkov (MAŠKIM), odmietnutie prísahy sa rovnalo prehre v procese, sporné strane nemuseli byť prítomné osobne, mohli ich zastupovať žalobcovia alebo správca provincie.
- Ako vierohodní svedkovia sa mohli objaviť muži, ženy aj otroci
- Procesy: dvojité zasnúbenie, zavrhnutie manželky pre neplodnosť, záväzok starať sa o chorú manželku, nevera, odškodnenie v prípade zrušenia manželstva, sporné dedičstvá, procesy o neoprávnené uvedenie do otroctva, nekalé praktiky pri nákupe a predaji, krádeže, dokonca vraždy

Majetkové a občianske právo

- Zmluvy o kúpe pozemku (texty z Fáry)
- Listiny o kúpe nehnuteľnosti (statok) a otrokov
- Sumerania zaviedli úrok a pôžičku
- Stála výška úroku bola 20 % s výnimkou obilia (to malo vyšší úrok)
- Občianske právo: partnerské zmluvy, obchodné dokumenty, zmluvy svadobné (vyčíslené hlavne veno a poplatky), zmluvy o prepustení z otroctva, pôžičky, zmeny, záruky, predaje, prenájmy, zmluvy o vyučení v remesle...

Hraničné kamene

- Spory o hranice a prihraničné oblasti – napr. medzi Lagašom a Ummou – spor začal za vlády kišského kráľa Mesalima (okolo roku 2550 pr.n.l.)

Korešpondencia

- **Politická** – cca od 25.-24. stor. pr.n.l., čisto oficiálna, medzi vysokými vládnymi činiteľmi, napr. dopisy z Ebly, sumerská kráľovská korešpondencia z doby pádu impéria 3. urskej dynastie (študovala sa v školách, asi len učebná pomôcka), Kráľovská korešpondencia vladárov Isinu, Modlitby v dopisoch z mesta Larsy (obsahujú básnické prvky)
- <http://etcsl.orinst.ox.ac.uk/catalogue/catalogue3.htm>
- **Súkromná** – od staroakkadskej doby, vysoko postavené osoby verejného života, majú energický a expresívny sloh

HOSPODÁRSKE ZÁZNAMY

- Nábožensko-hospodárske texty

PRÍRUČKY, LEXIKÓNY

- Slovníky
- Genealogické súpisy
- Tematické súpisy (zoologické, botanické, geologické, záznamy theoným)
- Matematické súpisy
- Medicínske texty
- Školské texty

Eseje: vyberte si, o čom chcete písať

Možné témy:

- Enheduanna - prvá poetka v dejinách
- Jazyk eme-sal a žáner sumerských modlitieb
- Epos o Gilgamešovi a jeho myšlienkový odkaz
- Sumerská literatúra z pohľadu archeológie – čo sa kde našlo 😊
- Najstaršie zákonníky a ich porovnanie s Chamurapiho zákonníkom

Ďakujem za pozornosť!

